

Huterat, pelottavat uutiset

Sanomalehdestä luen urheilun ja kulttuurin. Ulkomaita silmäilen varovasti. Talousuutisia välttelen. Talousuutiset ovat huteria. Tänään Nokia laski, huomenna se nousi. Kaikki on ennallaan, paitsi että minä olen joutunut ajattelemaan Nokiana kaksi kertaa. Radion ja television puolella talousuutinen vesityy päivässä.

Talouden teoreetikot kiistelevät siitä, kuinka rationaalinen koneisto markkinat on. Jotkut ovat sitä mieltä, että se on nimenomaan irratiionaalinen koneisto. Silti iso osa talousjournalismista on ennakkointia, talousnäkyminen pohdintaa. Jos tarkasteltava kohde on irratiionaalinen, sen tulevaisuus on hyvin irratiionaalinen. Asetelma tuottaa epäjuttuja. ”Terrori-iskut uhka talouskehitykselle” – ja puolen vuoden päästä: ”Terrori-iskut vaikuttivat talouteen yllättävän vähän”. Tai saamme juttuja jotka myöntävät oman avuttomuutensa: ”Osakkeet – halpoja vai kalliita?”

Kävin Helsingin pörssin verkkoarkistossa. Katselin kurssien muutoksia viime vuosilta. Ne näyttivät eläneen omaa elämäänsä, jota ei voi kytkeä todellisuuteen. Kurssien nopeat muutokset eivät voi kertoa tuotannon kasvusta tai laskusta, yritysten todellisesta tilasta.

Vielä seitsemän vuotta sitten yhden prosentin muutos päivän hexissä oli suuri heilahdus. Nykyään kolmen, jopa viiden prosentin heilahdukset ovat tavallisia. Silti uutiskoneisto pitää jokaista liukahdusta merkittävänä ja työntää luvut uutisena ulos.

Pörssikurssit ovat helppoa aineistoa. Ne näyttävät oikeilta uutisilta. Niiden taakse tuntuu kätkeytyvän tärkeitä ihmisiä. Ne voi ilmaista täsmällisinä lukuihin. Talousuutisia yhdistää aina mieltymys lukuihin: kuinka paljon raakaöljyn hinta nousi, kuinka paljon palkattiin tai irtisanottiin. Melkein aina irtisanottiin. Mistä niitä irtisanottavia riittää, kun koskaan ketään ei palkata?

Luvut antavat aina vaikutelman täsmällisyydestä. Siellä missä annetaan täsmällisyyden vaikutelma, on tilaisuus hirvittävään epätäsmällisyyteen.

Lähdin tuoreena ylioppilaana opiskelemaan matematiikkaa. Opiskelin sitä kaksi viikkoa. Muistan, kuinka professori saapui luentosaliin. Oviaukosta

näkyi liitu. Liidun perässä tuli käsivarsi. Käsivartta seurasi mies, joka oli pukeutunut harmaaseen. Sivuilleen katsomatta tämä mies meni taululle ja rupesi kirjoittamaan matematiikkaa. Hän kirjoitti matematiikkaa puolitoista tuntia ja poistui.

Luennon päätteeksi koin, että minä ja matematiikka emme olleet kohdanneet. Matematiikka ikään kuin kirjoittui taululle, välikappaleenaan professorin käsi. Minä ja muu maailma jäimme ulkopuolelle.

Talous synnyttää minussa samanlaisen ulkopuolisuuden tunteen. Talous kirjoittuu sanomalehtiin, ja se kirjoittuu minun elämäni asiapapereihin. En tunne itseäni subjektiksi, vaikka olisin omaa asuntolainaa neuvottelemassa.

Pidän mahdollisena, että kukaan ei tunne itseään subjektiksi talouden edessä. Ei edes pankinjohtaja. Aika ajoin yritämme nimetä markkinavoimat; toimittajat tekevät aiheesta juttuja, mutta koskaan emme tässä nimeämisessä onnistu.

Subjektini heikkoudessa olen ottanut oikeuden puolustautua. Olen ottanut oikeuden ajatella, että talouden yksityiskohdat, korot, annuiteetit ja lainannostopalkkiot ovat sielullisesti onntoja asioita. Ne ovat olemattomia asioita, kuolinvuoteen näkökulmasta mitättömiä asioita. Koko talouden kuvio on väärinkäsitys. Rahaan on liitetty merkityksiä, joita se ei voi millään kantaa. Eihän raha sano meille itse elämästä mitään, niin kuin sanoo urheilijan sankaruus tai taiteen kurotus kohti totuutta. Eihän ihminen kuolinvuoteellaan valita, että muuten oli hyvä elämä, mutta voi kun oli kallista kaikki.

Mikään yksityinen puolustusyritys ei tietenkään tee koskemattomaksi talouden uhkien edessä. Tässä lopulta on tärkein syyni vältellä talousuutisia. Minä pelkään niitä. Talousuutiset hypnotisoivat minut uskomaan, että onneni on kiinni suhdanteista, Yhdysvaltain kuluttajien ostovoimasta ja keskuspankin ennusteista. Talouden huonot uutiset tuntuvat aina uhkaavan meitä pienimpiä – juuri minua ja minun kykyäni selvitä lainoista – mutta hyvät uutiset kertovat pelkästä pääkonttorin onnesta.

Minulla ei ole kykyä käsitellä maailmallisia uhkia. En osaa arvioida niiden vakavuutta. Voi sanoa, että tapani käyttää joukkoviestimiä ylipäätään perustuu tähän kyvyttömyyteen. Etsin lepoa säikkydestäni, tarinoita tavallisesta elämästä, tai etsin rohkaisua.

Ahdistus uutisten välttelyn syynä kertoo minusta eikä mediasta. Mutta sen mahdollisuuden jätän auki, että media on ollut tekemässä minusta tällaista. Media on innoissaan siitä mahdollisuudesta, että se voi joka päivä luetella kaikki ikävimmät tapaukset. Sellaisen kupletin vastaanottajana on raskasta

elää. Se on samaa kuin koulun historian tunnit, joilla ihmiselo oli pelkkää so-
taa ja mustaa surmaa.

Ja nyt olen siis antanut periksi. En kykene enää vastaanottamaan. En ha-
lua että maailman ja median voimakaksikko muokkaa minua. Minä haluan
muokata maailmaa. Teen sen torjumalla, valitsemalla sen, mikä maailmassa
on merkittävää: luen urheilun ja kulttuurin. Tämä on vähäpätöinen tapa vai-
kuttaa, mutta tämä on ainoa tapa. Vanha vertaus toimittajasta portinvartijana
on kuulostanut minusta aina suuruudenhullulta – asioiden perusmassahan
vyöryy lehteen. Lukijana voin olla portinvartija.

Pelkään, että huonot uutiset riehaantuvat huomiostani. Siksi välttelen nii-
tä. Pidän niitä kurissa. Pidän kurissa maailmanlaajuisia taantumia ja sotia
ihan niin kuin pidän kurissa setämiehen isoja koiria sillä, etten vilkaisekaan
niihin. Muuten ne seisovat pian päälläni ja läähättävät kuin hullut.

Petri Tamminen on Vääksyssä asuva kirjailija.